

Nykyajan taide kehitymässä.

Kirj. *Franz Evers*.

Vapaa suomennos.

Nykyjään pyritään enemmän kuin koskaan kehittämään taidetta itsetietoiseksi. Taiteellisessa tuotannossamme ilmenee selvemmin kuin ennen hermostunut, jopa ylenhermostunut hienotunteisuus, joka miltei lääketieteellisellä tarkkuudella koettaa kuvailla kehittymättömyksiäkin ja alkuperäisimpiä sielunilmiöitä ja alkaa ymmärtää ihmisen syvimpiä vaikuttimia. Näin ollen taiteen ulkomuoto usein saapi hermostuneen, vastenmielisen leiman; josta seuraa, että luuloterveet alkavat arvostella sitä sairaalloisena ilmiönä.

Nuorten taiteilijain ja kirjailijain patolooginen arvosteleminen ei ole vaikea asia, etenkin niille, jotka pitävät itseään erityisen terveinä. Ja sen arvostellessaan muita tekee melkein jokainen.

Terveys! Niitä kaikkia, jotka eläinten tavoin tyydyttävät luonnollisia tarpeitaan sen pitemmälle ajattelematta sekä arvostelevat jokaista elonilmausta sen tuottaman ruumiillisen hyvinvoinnin mukaan – niitä kaikkia pidetään läpeensä terveinä. Niitä taas, jotka maallisessa elämässään koettavat tyydyttää muitakin tarpeita kuin paljaaltaan eläimellisiä, siis niitä, joiden toiminnalla on sielullisia ja henkisiä vaikuttimia, jotka ajattelevat nopeammin ja voimallisemmin kuin ihmiset ylipäänsä, niitä joko pidetään valtiolle ja »ihmisyydelle» vaarallisina individeinä, taikka luetaan niitä vaarattomien haaveksijain ja sielua jumaloivien joukkoon.

Kieltämättä puhtaimmankin ja sekoittumattomimman taiteen alalla mullistuksia on tapahtumaisillaan. Tarpeet ovat muuttuneet, etupäässä taiteilijain omat; lienevätkö yleisönkin sitä tehneet, se ei paljoa merkitse, sillä »yleisö» on juuri nyt kiihkeästi innostunut yhteiskunnallisiin kysymyksiin, ainakin enemmän kuin taiteen ja esteettisen nautinnon kysymyksiin.

Taiteilijat ja runoilijat itse kääntävät yhä enemmän huomionsa sisäänpäin omaan itseensä. Uuden voimakkaan tunne-elämän oireena onkin heidän hermostunutta kiintymystään tunnelma- ja väririkkauteen pidettävä. Varmaan kuljemme nopein askelin *sielun taidetta* kohti. Kirjallisuudessa tämä paraiten näkyy; niinkutsuttujen »nuorten» mauton, vaikkakin välttämätön vallankumoushalu on kadonnut; on tultu levollisemmaksi; eri tahoilta on saatu oppia ja edelleenkin opitaan; mutta ennen kaikkea: ei ylvästellä enää suurilla sanoilla, vaan koetetaan luoda ja työskennellä hiljaisuudessa. Ja tämä seikka on mielessä pidettävä. Joskin monesta tuo usein vielä hermostunut ja katkonainen tyyli aikamme taiteellisessa tuotannossa tuntuu vastenmieliseltä, niin hän rauhoittukoon. Muutaman vuoden kuluttua on vakaantunut muoto jälleen saavutettu, ja se on käyvä helpoimmaksi nuorimmille, joiden kehitys ei vielä ole päättynyt. Sävel ja väri eivät yksin riitä luomaan tämän sieluntaiteen ulkoasua, vaan niihin on jälleen kontuurikin liittyvä – lujaluonteinen muoto. Sillä hienosti piirretty ja täysin vastaava muoto on vielä luotava uudelle tunnemaailmalle, ja se on oleva lähin päämäärä. Mutta kun se on saavutettu, kun tunnelmaintoilusta aate on syntynyt, silloin voipi nuori taide vapaammin käsitellä ikuisia ja suuria ajatuksia ja elämänskysymyksiä, ollenkaan kadottamatta välitöntä elonvirkeyttä; päinvastoin se entistä suuremmalla voimalla tempaa ihailijat mukaansa. Tämä mahtava ominaisuus vielä puuttuu, mutta sitä onkin itsetietoisesti kehitettävä. Sillä ei itsetiedoton luontoa matkiva tunnelma kasvata taiteen kukkaa, vaan tunteitten itsetietoinen käyttäminen.

Taide on oppiva vielä enemmän hurmaamaan tunteillaan, se on tuleva yhä fanaattisemmaksi; ja sen se vain taitaa nousemalla kiihkosta itsetajuntaan; sillä pohjalta on jokainen taiteilija, ainakin jokainen suuri taiteilija fanaatikko, tahtoisin sanoa sielufanaatikko.

Uhkea aatteen palmu, puhtaasti inhimillisestä maaperästä kasvanut – se olkoon elävän sieluntaiteen päämäärä. Tämän idealismin lipun alla on nuori taide etenevä ja vievä voiton kalpeasta, elottomasta haaverunoilusta samoin kuin karkean realismin tukehduvasta todellisuudenhausta. Se luo valoa ihmiselämään, se varttuu ihanteellisuudessa ja panee vapauttavalla voimallaan sydämet kovemmin sykkimään.

Tämä raitis idealismi herää kaikissa maissa. »*Mercure de Paris*» kirjoittaa:

»Lakatkaamme vihdoin pitämästä idealismin uudestasentymistä taantumisaskeleena. Kahdenkymmenen vuoden vanha idealismi ei ole oleva sama kuin keskiajan, ei edes sama kuin

aleksandrialaista. Zola älköön pahastuko: tämä idealismi tulee paljon edistyneemmäksi, paljon nykyaikaisemmaksi, paljon *tieteellisemmäksi* kuin hänen yhdeksännentoista vuosisatais-positivisminsa. »Ihante on sielun puhdistama luonto». Luonto on tässä otettu yleisimmässä, korkeimmassa merkityksessään: kaikki mikä on elämää, ihmisyyttä. Elämä onkin oikea sana, ja suostuisin mielelläni tähän muunnokseen: »Ihante on sielun puhdistama elämä». Kuulkaamme, mitä Remy de Gourmont sanoo: »Schopenhauer yhdistää seuraavaan ponteen Kantin asettamat idealismin perusteet: »Suurimman palveluksensa Kant meille teki erottamalla ilmiön oliosta, näennäisen todellisesta; hän on osottanut, että tajuaminen erottaa meidät oliosta, niin ettemme sitä koskaan tunne semmoisena kuin se on.»

Albert Aurier sanoo: »Taideluoma on uusi olento, jolla on kaksinkertainen sielu (taiteilijan ja luonnon: isä ja äiti). Ainoa keino päästä sen ymmärtämiseen on rakkaus. Ainoa keino käsittää taideteosta on rakastua siihen. Tämä on mahdollista, koska taideteos on sielullinen olento, jonka sielu ilmenee oman kielensä kautta. Kenties kutsutaan tätä mystiikaksi. Siihenpä vastaan: mystiikkaa se on ja juuri sitä mystiikkaa, jota aikamme tarvitsee ja joka yksin suojelee yhteiskuntaamme raaistumasta ja utilitarismin vaipumasta. – Meidän täytyy taas tulla mystikoiksi. Meidän täytyy taas oppia rakastamaan, sillä rakkaus on kaiken ymmärtämisen lähde.»

Tehkään jokainen työtä hiljaksen ja antakoon parastaan ja sisintään, silloin voitto on varma; sillä »*taiteilijan muusa on hänen oma ylevä sielunsa*». – Uusi aika on tulossa, ja uusi vuosisata langettaa tästäkin tuomionsa.

(*Uusi Aika* 1900, Näyttenumero, Helsingissä 3 p. Lokakuuta 1900.)